

MŰVÉSZETEK

ALAPELVEK, CÉLOK

A művészi tevékenységek semmi mással nem pótolható szerepet játszanak az ízlés, a képzelőerő, az árnyalt kifejezés képességének fejlesztésében. A korai gyermekkortól kezdve ezek szolgálják a leghathatósabbban a forma-, a ritmus- és a színérzék kibontakozását, a mozgáskoordináció fejlesztését, és elengedhetetlenek a figyelem, az emlékezet, valamint a kooperációs és kommunikációs készségek fejlesztése szempontjából is.

A műalkotások által közvetített sors- és magatartásminták elsajátítása a kulturális közösség fennmaradásának biztosítékai, egyszersmind az egyén szocializációjának döntő mozzanata.

A művészi tevékenység mind a mai napig megőrizte beavatás jellegét, a közös formakincset és a közösségteremtő erőt. Az ezekkel való ismerkedés és küzdelem a felnőtté válás lényeges mozzanata.

A művészeti nevelés különös figyelmet fordít a különféle kommunikációs módok, ezen belül a népszerű kultúra és a tömegkommunikáció jelenségeiben való eligazodásra, a kapcsolatteremtésen alapuló alkotó együttműködés képességének fejlesztésére, az etikai szempontok tudatosítására is. Ily módon a tanulói tevékenységek a művészi alkotásokhoz és a mindennapi élet helyzetekhez, megnyilvánulásaihoz egyaránt kapcsolódnak.

A művészetpedagógia valamennyi ágazatának közös vonása a gyakorlat- és tevékenységközpontúság. Az egyes művészetek formáló eljárásainak, kifejezőmódjának játékos elsajátítása a készségfejlesztés leginkább örömteli módja. Ugyanakkor a művészeti nevelés mellett teret kell adni a művészettel nevelésnek is.

A művészetpedagógia egyensúlyt keres a kiemelkedő kulturális minták és a hétköznapok esztétikuma között, így módon az órai tevékenységek kapcsolódhatnak művészi alkotásokhoz és a mindennapi élet megnyilvánulásaihoz egyaránt.

A művészetek tanítása hozzájárul a nemzeti és európai azonosságtudat kialakításához, a kultúra hagyományos és mai értékeinek megismertetéséhez, közös élményanyaggal szolgálva az összetartozás érzésének erősítését. A művészeti örökség és a belőle kibontakozó kortárs jelenségek megismertetésével a művészeti nevelés segítséget nyújt a fiataloknak, hogy saját koruk kultúrájában jobban eligazodjanak, felismerjék és becsüljék a ma születő értékeket is. A művészeti nevelés egyik garanciális feltétele a művészeti intézmények látogatása (mozi, színház, hangverseny, múzeum, kiállítás), és a közös élmények megbeszélése, értelmezése.

ÉNEK-ZENE

ALAPELVEK, CÉLOK

Az iskolai ének-zenei nevelés fő célja az igényes zene megszerettetése egész életre, kulcsot adva megismeréséhez és élményt adó megértéséhez. A zenei élmény személyiség- és közösségformáló erejének pedagógiai jelentősége messze túlmutat a zenélés tevékenységén.

Ének-zenei nevelésünk alapja a Kodály-koncepcióra épülő zenepedagógiai gyakorlat, azaz a teljes embert fejlesztő pedagógia, melynek középpontjában az európai műveltségű, a magyar nemzeti hagyományt őrző, nyitott, kreatív és közösségi ember nevelése áll.

A zenei tananyag alapját az európai klasszikus művek és a népzene világa alkotja, amely kiegészülhet a jazz, a populáris és az alkalmazott zeneművészet alkotásaival. A zenei nevelés célja felébreszteni és kifejleszteni a fiatalokban a zenei minőség és érték iránti fogékonyságot, a műfaji határoktól függetlenül.

Az ének-zene oktatás célja olyan közös, együttes élmény megteremtése, amelynek révén a befogadás és az önkifejezés, valamint az egymásra figyelés harmóniája valósul meg. A zenetörténeti és -elméleti műveltségi elemek ének-zenei élményekhez, tevékenységekhez kapcsolódóan dolgozhatók fel eredményesen. A zenei írás-olvasás minden esetben a megfelelő befogadói attitűd kialakításának, a zene megértésének és megszerettetésének eszköze, elsősorban a relatív szolmizáció segítségével és a felismerő kottaolvasás módszerének alkalmazásával. Az ének-zene órán kiemelt cél az élőzenére épülő befogadói élmények megteremtése, amelyekben jelentős szerepet kap a pedagógus személyes, motiváló útmutatása. Az éneklés alapvető eszköz a zenei nevelésben, amelynek fontos célja a közösségi tudat erősítése közös zenei élmények által. Az aktív zenélés, különösen a társas zenélés jóval több élményt képes nyújtani a résztvevőknek, mint a zenehallgatás önmagában. Az aktív közös zenélés mint csapatmunka és közösségi élmény a hátrányos szociokulturális státusú fiatalok felzárkóztatásának is a leghatékonyabb eszközei között szerepel.

A tanterv különösen fontos eleme a zene és a mozgás élményt erősítő összekapcsolása, így a népzenevel való foglalkozás szoros kapcsolatban állhat az iskolai néptánc-oktatással.

A köznevelés és a kultúrát közvetítő intézmények, szervezetek együttműködése alapvető a zenei nevelés szolgálatában, ezért a koncertpedagógia az ének-zene oktatás része.

FEJLESZTÉSI FELADATOK

1. Zenei reprodukció
  - 1.1. Éneklés
  - 1.2. Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység
  - 1.3. Felismerő kottaolvasás
2. Zenei befogadás
  - 2.1. Befogadói kompetenciák fejlesztése
  - 2.2. Zenehallgatás

1–4. évfolyam
5–8. évfolyam
9–12. évfolyam

1. Zenei reprodukció

1.1. Éneklés

A tantervben meghatározott zenei anyag megszólaltatása egy- vagy többszólamú énekléssel, illetve hangszeres kísérettel történhet. Az éneklést kiegészítő tevékenységként javasolt a tanulók által könnyen elsajátítható hangszerek használata, valamint az énekórai műhelymunka kórusénekléssel való kiegészítése. Az alsóbb osztályokban a gyermek- és játékdalok tanulása és előadása sok mozgással történjen.

1.2. Generatív, kreatív zenei tevékenység

Zenetanításunkban fontos szerepet kell biztosítani az alkotó- és önkifejező tevékenységnek. A generatív zenei tevékenység leggyakrabban használt formája az énekes vagy hangszeres improvizáció, amely a tanítás legkülönbözőbb témáihoz és fázisaihoz kapcsolódhat. A zenei tudás mélységét a zenei ismeretek és a generatív képességek megfelelő aránya határozza meg.

1.3. Felismerő kottaolvasás

A zenei olvasás és írás a zene értésének és a zene szeretetének eszköze, általa olyan kódrendszer kulcsát kaphatják meg a tanulók, amely segíti őket eligazodni a zenei tartalmakban. A fejlesztés részei: ritmikai, metrikai, dallami és formai elemek, tonális hallás fejlesztése, többszólamú készségek, valamint a kottaolvasáshoz és íráshoz feltétlenül szükséges elméleti alapok.

2. Zenei befogadás

2.1. Befogadói kompetenciák fejlesztése

A befogadáshoz szükséges képességek a zeneműben való tájékozódást segítő emlékezet, a koncentráció, a zenei fantázia, a zenei folyamatokkal és tartalmakkal való azonosulás és a zenei történéseket megelőlegező képesség kialakítása.

2.2. Zenehallgatás

A zenehallgatás az éneklés mellett a másik meghatározó tanórai tevékenység. Anyagában törekedni kell az infokommunikációs társadalomban elérhető gazdag média-tartalmak felhasználására (pl. letölthető multimédiás tartalmak, különböző interpretációk összehasonlítása).

1–4. évfolyam

A fejlesztés fő célja az emocionális érzékenység fejlesztése. A zenetanulás formáját az énekzene órákon folytatott közös zenei munkában való játékos részvétel jellemzi.

- A népzenei anyag és a népi gyermekjátékok feldolgozása énekléssel, ritmikus mozgással, valamint néptáncsal kapcsolódik össze. Cselekményes dalanyag előadásához vagy a pragmatikus jellegű zenei anyaghoz dramatizált előadás kapcsolható.
- A zenei elemek tanításának előkészítése játékos feladatokkal, irányított rögtönzéssel, koordinációs feladatokkal történik.
- A zenei fantázia fejlesztése sok zenei játékkal, ritmusos és énekes szabad rögtönzésekkel valósul meg.
- Fontos a hallás utáni daltanulás, a zenei memória fejlesztése.
- Feladat a belső hallás képességének megalapozása. Ehhez szükséges: az alapritmusok, az ütemfajták, a könnyebb dallamotívumok felismerése, illetve kézjelről, betűkötőtárol, kottaképről eléneklésük szolmizálva.

- Formaérzék fejlesztése: azonosság, hasonlóság, variáció felismerése.
- Ritmus-hangszerek, ritmikai többszólamúság, dallam- és ritmosztinátó, koordinációs gyakorlatok, a többszólamúság előkészítése.
- A zenehallgatás kapcsolódjon az énekléshez, a zenei ismeretekhez, a hangverseny-élményekhez.

5–8. évfolyam

A fejlesztés fő célja az első négy évben megszerzett tapasztalatok tudatosítása sokféle aktív zenei tevékenységgel.

- A zenei ismeretek tudatosítása, a zenei stílus- és formaérzék fejlesztése, folyamatos gyakorlása generatív jellegű feladatok segítségével.
- Egyszerűbb zenei jelenségek terminológiájának megismerése és használata (hangsorok, formák, tempójelzések, dinamikai jelzések, artikulációra vonatkozó kifejezések, hangközök elnevezése).
- Zenetörténeti és zeneirodalmi alapismeretek (korszakok, kiemelkedő alkotók, stílus, műfajok) a befogadói hozzáállás fejlesztése céljából, tágabb közösségi és társadalmi kontextusukban megvilágítva.
- Lehetőség szerinti gyakoriságú hangverseny-látogatás előkészítése, első hangverseny-élmények.
- Hallás utáni daltanulás, daltanulás kottaképről előkészítéssel, a zenei memória fejlesztése, többszólamú éneklés.
- A belső hallás képességének fejlesztése. Elvárható: nehezebb ritmusképletek, ütemfajták, tonális dallammotívumok felismerése betűkottáról, kottaképről, azok eléneklése szolmizálva. Többszólamú hallás fejlesztése.
- A zene keltette gondolatok és érzelmek verbális kifejezése, azok zenei ihletettséggű megjelenítése vizuális technikákkal (rajzolás, festés, plasztika).
- Az infokommunikációs technológia (IKT) alkalmazása a zenei ismeretek elmélyítésére.

9–12. évfolyam

A fejlesztés fő célja az éneklés, a hangszeres tudás örömeinek megosztása a közösség tagjaival. Koncertélmények feldolgozása, értelmezése.

- A zenetörténet nagy korszakainak átfogó ismertetése, az egyéb műveltségterületekhez tartozó kapcsolódások bemutatása (történelem, irodalom, társművészetek).
- A zeneirodalom kiemelkedő alkotásainak azonosítása, összefüggések meglátása, közvetítése a zenei korok és a történelmi események, a zenei, a képzőművészeti és az irodalmi műalkotások között.
- Jelentős zeneszerzők, előadóművészek életpályájának megismerésére való ösztönzés.
- A klasszikus és populáris zenei stílusok, műfajok, formák kapcsolódási pontjai és azok összefüggései. A befogadás különbségei.
- A zene különféle funkcióinak, valamint a médiában és a filmművészetben betöltött szerepének, megjelenésének megfigyeltetése.
- A befogadást segítő alapvető kottaismeret, előadói jelek ismerete; énekes, hangszeres reprodukció.
- Törekvés a zenei mondanivaló verbális kifejtésére vagy más művészeti ág kifejezési eszközeibe való átkódolásra.

- Zenei dokumentumok gyűjtése, a rendszerezés és feldolgozás képességének fejlesztése a legmodernebb IKT-eszközökkel.
- Önálló beszámolók készítése a könyvtár és az internet lehetőségei felhasználásával.

KÖZMŰVELTSÉGI TARTALMAK

Népdalok: népi gyermekdalok, népi gyermekjátékok, a magyar népzene régi rétege, új stílusú magyar népdalok, magyar szokásdalok, balladák, más kultúrák népi dallamai, a magyar és szomszédos népek tánczenéje, hangszeres népzene.

Történeti dallamok: egyszólamú középkori keresztény egyházi énekek, magyar dalgyűjtemények, historikus énekek, felekezeti énekek, nemzeti énekeink.

A középkor és a gótika zenéje: egyszólamú keresztény egyházi énekek, világi dalköltészet, a korai többszólamúság Nyugat-Európában.

A reneszánsz zenéje: reneszánsz vokális polifónia, hangszeres tánczene, magyar reneszánsz kori vokális és hangszeres zene.

A barokk zene: a barokk opera, kantáták, oratóriumok, versenyművek és más barokk hangszeres műfajok.

A klasszika zenéje: szimfóniák, vonósnégyesek, egyéb kamarazene, versenyművek, Mozart operái, a klasszika Magyarországon.

Romantika, nemzeti romantika: romantikus dal, zongoramuzsika, kamarazene, szimfonikus művek, szimfonikus programzene, opera és zenedráma.

A XX. század és korunk zenéje: a századforduló zenéje, a második bécsi iskola; az avantgárd és az experimentális zene; más XX. századi és kortárs zenei irányzatok; elektronikus zene; a XX. század második felének hazai szerzői; a jazz, a beat és a rock, világzene; a zenés színház, a szórakoztató zene műfajai, filmzene és alkalmazott zene.

1–4. évfolyam

Zenei anyag:

- Elsősorban népdalok, népi gyermekjátékok, könnyű népdalfeldolgozások, Kodály Zoltán és Járdányi Pál gyermekdalai
- Népzenei témára épülő teljes értékű műzenei szemelvények. (pl.: Bartók: Gyermekeknek, Kodály: Gyermek- és nőikarok)
- Más kultúrák népdalai és azok műzenei feldolgozásai
- Cselekményes zenék rövid részletei. (Camille Saint-Saëns: Az állatok farsangja; Kodály Zoltán: Hány János; Szergej Prokofjev: Péter és a farkas op. 67.; Maurice Ravel: Ma mère l'Oye; Antonio Vivaldi: A négy évszak)
- Az 5–12. évfolyamok műzenei anyagának feldolgozását előkészítő klasszikus zenei anyag: kánonok, könnyű, homofon szerkesztésű, két-, esetleg többszólamú teljes értékű zenei szemelvények. (pl.: Kodály Zoltán: Bicinia Hungarica, klasszikus kánonok egyszerű harmóniamenetekkel, W. A. Mozart: Varázsfuvola – részletek; G. F. Händel: Vízi zene; J. S. Bach: Parasztkantáta, BWV 212.)

5–8. évfolyam

Zenei anyag:

- A magyar népzene régi rétegű és új stílusú népdalai. A népzeneen keresztül a nemzeti önismeret fejlesztése.
- A világ népeinek zenéje, különös hangsúllyal a magyar népzeneire nem jellemző stíluselemekre. Nemzetiségeink hagyományai és néptáncjai.
- A klasszikus zenei anyag stílusok szerint elrendezve, kezdve a bécsi klasszika zenéjével, ezt követően a romantika, majd más stíluskorszakok (a középkor zenéje, a reneszánsz, a barokk, a XX. század és korunk zenéje). A kronologikus rend helyett erősen ajánlott a zenei készségek természetes fejlődését követő sorrendiség meghatározása. A bécsi klasszika zenéjére épülő tonális hallásfejlesztés ebben a tekintetben elsőbbséget kell, hogy élvezzen. Ebből bontható ki a romantika zenei nyelvezetének megismerése. Az órakeret és a tanulócsoporthoz zenei felkészültsége határozza meg a többi stíluskorszak zenéjében való elmélyülés szintjét.
- Hangszerek, hangszercsoportok, az emberi énekhang fajtái. A zenekar és az énekkar felépítése, szimfonikus programzene.
- A klasszika zenéje: Joseph Haydn dalok, szimfóniák részletei (pl.: D-dúr [Óra] szimfónia Hob. I:101, Esz-dúr [Üstdobpergés] szimfónia); W. A. Mozart: Varázsfuvola – részletek, divertimentók; Ludwig van Beethoven: IX. (d-moll) szimfónia, op. 125 IV. tétel; Esterházy Pál: Harmonia Caelestis.
- Romantika, nemzeti romantika: néhány könnyebb romantikus dal magyar fordításban (Franz Schubert dalok), Frédéric Chopin és Liszt Ferenc zongoraművek, Johannes Brahms: Akadémiai ünnepi nyitány, szimfonikus programzene (pl.: Liszt Ferenc: Les Préludes; Mogyeszt Muszorgszkij: Egy kiállítás képei).
- Válogatás a barokk zene vokális és hangszeres irodalmából: Johann Sebastian Bach, Georg Friedrich Händel, Henry Purcell, Antonio Vivaldi, Jean-Baptiste Lully
- A XIX. század magyar nemzeti zenéje (Erkel Ferenc: Bánk bán), a XX. század két magyar zenei géniusza, Bartók és Kodály művészete.

9–12. évfolyam

Zenei anyag:

- A magyar népzene régi rétegei, balladák, hangszeres népzene és kapcsolataik a világgal.
- A középkor egyházzenejének rövid története: órómai liturgikus énekek; ambrozián liturgikus énekek; gregorián énekek, magyar gregorián énekek; a gótika zenéje: a Notre Dame-iskola; Ars antiqua, Ars nova.
- Vallási ünnepkörök dallamai.
- Történeti dallamok.

A zeneirodalmi szemelvények feldolgozása kronológiai rendben vagy más, logikusan meghatározott szempont alapján a szintézisteremtés igényével. Lehetőség szerint teljes művek vagy teljes értékű zenei szemelvények.

- Reneszánsz: Orlandus Lassus és Giovanni Pierluigi da Palestrina misék, motetták; Bakfark Bálint: Lyoni lantkönyv.
- Barokk: Henry Purcell: Dido és Aeneas; Claudio Monteverdi: Orfeo; Johann Sebastian Bach: Máté-passió, Brandenburgi versenyek; Georg Friedrich Händel: Messiás.

- Klasszika: Joseph Haydn: „Császár” vonósnégyes, op. 76, No. 3.; Wolfgang Amadeus Mozart egy operája.
- Romantika: Franz Schubert: Téli utazás, D. 911; Robert Schumann: Karnevál, op. 9.; Frédéric Chopin: Mazurkák, polonézok, keringők, balladák, etűdök; Liszt Ferenc zongoradarabok; Nyikolaj Rimszkij-Korszakov: Nagyorosz húsvét – nyitány; Giuseppe Verdi: Aida; Richard Wagner: A walkür; Giacomo Puccini: Tosca.
- A XX. század és korunk zenéje: a századforduló zenéje (pl.: Gustav Mahler, Claude Debussy, Maurice Ravel), a második bécsi iskola, Igor Stravinsky; az avantgárd és az experimentális zene; más XX. századi és kortárs zenei irányzatok (pl.: John Cage, Steve Reich, Wolfgang Rihm, Luigi Nono, Pierre Boulez, Edgar Varèse, Arvo Pärt, Philip Glass); elektronikus zene; Magyarország: Bartók, Kodály (és Dohnányi) munkássága, a XX. század második felének kiemelkedő magyar zeneszerzői (pl.: Ligeti György, Kurtág György).
- A klasszikus zenén túl: a jazz műfajai a kezdetektől napjainkig, a beat és a klasszikus rock, világzene; a zenés színház – rockopera, a szórakoztató zene műfajai, filmzene és alkalmazott zene. A mai könnyűzene stílusai, irányzatai. A mass media jelensége és zenei anyaga.

DRÁMA ÉS TÁNC

ALAPELVEK, CÉLOK

A dráma és tánc tanítása olyan művészeti és művészetpedagógiai tevékenység, amelynek célja az élményeken keresztül történő megértés, valamint a kommunikáció, a kooperáció, a kreativitás fejlesztése, az összetartozás érzésének erősítése. A dráma mint pedagógiai módszer az oktatás több tantárgyában is jelen van, továbbá önálló tantárgyként minden képzési szinten megjelenhet.

A dráma és tánc kreatív folyamata a közös, aktív tevékenységek élménye révén segíti elő a tanulók alkotó- és kapcsolatteremtő képességének kibontakozását, összpontosított, megtervezett munkára szoktatását, testi-térbeli biztonságának javulását, idő- és ritmusérzékének fejlődését. Hozzájárul mozgásuk harmóniájához és beszédük tisztaságához, szolgálja ön- és társismeretük gazdagodását, segít az oldottabb és könnyebb kapcsolatépítésben és -ápolásban, az önkifejezés fejlesztésében.

További célja a fogékonyság, a fantázia, a koncentráció, valamint a tolerancia és az együttműködés fejlesztése. Több nézőpontú megközelítés által a különböző ízlés és értékrend megismerése, amelyek önálló, érdeklődő, nyitott, derűs személyiség kialakulásához és az önazonosság megéléséhez vezethetnek. A tanulói tevékenységek a gondolatok és érzelmek kifejezését különböző drámai és színházi kifejezési formák megismerését, alkalmazásuk elsajátítását és értelmezését szolgálják.

A dráma és tánc metodikájának, tematikájának felépítése a korosztálytól, a csoport adottságától és képzettségétől, valamint a helyi nevelési-oktatási céloktól függően különböző lehet.

A tánc közben a tanulók megismerik a mozgásos-táncos kifejezőképesség sajátosságait, eszköztárát. Az alsóbb évfolyamokon élményszerű például a néptánc megismerése, a nemzeti tánc hagyományok és a kortárs tánc kapcsolatának felismerése. A tánc tanulása során

megismerhető a helyi vagy a nemzetiségi (nép)hagyomány, s mindez hatékonyan járulhat hozzá a közösségi tudat és az önazonosság erősítéséhez.

A mozgásos-táncos tevékenységek fejlesztik a zenei képességeket, a térérzékelést, a testtartást, a mozgáskoordinációt, az állóképességet.

FEJLESZTÉSI FELADATOK

1. Csoportos játék és megjelenítés
2. Rögtönzés és együttműködés
3. A dráma és a színház formanyelvének tanulmányozása
4. Történetek feldolgozása (drámaórák keretében)
5. Megismerő- és befogadóképesség

1. Csoportos játék és megjelenítés

1–4. évfolyam	5–8. évfolyam		9–12. évfolyam
	5–6. évfolyam	7–8. évfolyam	
<p>A játékbátorság kialakítása, a csoport előtti megnyilvánulás gyakorlása és elfogadása.</p> <p>Egyensúly-, ritmus- és térérzékelés. Színek, hangok, formák, anyagok érzékelése, felismerése.</p> <p>Egyszerű mozgások és tartáshelyzetek utánzása, tükrözése. Az egyensúly fejlesztését és a koordinációt javító játékok.</p> <p>Mozgás- és hangutánzás.</p> <p>Memória- és koncentrációfejlesztő játékok.</p> <p>Népi gyermekjátékok, dramatikus játékok (ritmikus játékok dallal, mondókával stb.).</p> <p>Csoportos mozgásos, hang- és térérzékelő gyakorlatok.</p> <p>Összetett, több érzékterületre épülő gyakorlatok.</p> <p>Térkitöltő és -kihasználó gyakorlatok egyszerű mozgástechnikai, illetve</p>	<p>A kifejező közlés alapjainak elsajátítása: artikulációs gyakorlatok, tempó-, hangsúly- és hanglejtésgyakorlatok.</p> <p>Nem verbális kommunikációs játékok.</p> <p>Koncentrációs és lazítógyakorlatok.</p> <p>Egyszerűbb interakciós játékok.</p> <p>Egyensúly- és koordinációfejlesztő játékok.</p> <p>A bizalom fejlesztését szolgáló gyakorlatok.</p> <p>Általános mozgásos/táncos bemelegítés.</p> <p>A tér-, a forma- és a stílusérzék fejlesztése.</p>	<p>Beszéd- és légzéstechnikai gyakorlatok.</p> <p>Koncentrációs és lazítógyakorlatok.</p> <p>A tudatos megfigyelés és érzékelés fejlesztését célzó gyakorlatok.</p> <p>Koordináció- és egyensúlygyakorlatok, térérzékelést, tájékozódást fejlesztő gyakorlatok.</p> <p>Bizalomgyakorlatok. Ön- és társismereti játékok.</p> <p>Különböző tánc- és mozgástípusok páros és csoportos technikái alapjai.</p>	<p>Fejlesztő és szinten tartó beszédes gyakorlatok.</p> <p>Koncentrációs és lazítógyakorlatok.</p> <p>Ön- és társismereti gyakorlatok.</p> <p>A tánc- és mozgásszínházi technikák alapjai.</p>

1–4. évfolyam	5–8. évfolyam		9–12. évfolyam
	5–6. évfolyam	7–8. évfolyam	
<p>alapfokú tánctechnikai elemek felhasználásával. Ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatokkal kombinált koncentrációs és memóriagyakorlatok.</p>			

2. Rögtönzés és együttműködés

1–4. évfolyam	5–8. évfolyam		9–12. évfolyam
	5–6. évfolyam	7–8. évfolyam	
<p>Utánzó- és fantáziajátékok. Kreatív játékok tárgyakkal, tárgyak nélkül. A tárgyak használata ismétléssel, lassítással, gyorsítással stb. vagy nem rendeltetésszerű használata. Játékok bábként használt tárgyakkal, bábkokkal, bábjátékok. Csopartos improvizációs játékok tanári irányítással. Gyermekjátékok motívumainak szabad variálása. Fantáziajátékok elképzelt tárgyakkal, elképzelt személyekkel, elképzelt helyzetekben. Csopartos improvizációs játékok. Rögtönzések alapszintű elemző megbeszélése. Egyszerű tánclépések, mozgásmotívumok improvizálása.</p>	<p>Egyszerű elemekből építkező mozgássor létrehozása (indítás, megállítás, gyorsítás, lassítás, fordulat, járás, futás, mozdulatkitartás). Mozgásos improvizáció a tanár által meghatározott cselekményvázra vagy érzés, élmény kifejezésére a tanult egyszerű tánc- és mozgásos elemek felhasználásával. Improvizáció a megismert színházi technikák alkalmazásával. Játékok maszkkal, bábbal. Jelmezes játékok. Közösen kialakított jelzésrendszerrel kialakított játékok. Különböző tánc- és mozgástípusok improvizálása.</p>	<p>Improvizáció közösen választott téma, fogalom vagy egyéni érzés, élmény kifejezésére. Az improvizáció elemző és értelmező megvitatása. Improvizáció a társművészetek eszköztárának bevonásával. Mozgásos improvizáció közösen egyeztetett karakterek szerepeltetésével, a tanult tánc- és mozgáselemek alkalmazásával. Cselekménnyel rendelkező mű közös dramatizálása. Bármely művészeti ág alkotásával kapcsolatos dramatizálás. Improvizációk összefűzése jelenetsorokká.</p>	<p>Improvizáció a tanár által megadott téma vagy fogalom, a tanulók által közösen kidolgozott cselekményváz (jelenetváz) alapján. Improvizáció a megismert kifejezési formák összefűzésével, illetve alkotó jellegű alkalmazásával. Improvizáció a megismert színházi stílusok elemeinek alkalmazásával. Spontán és előkészített mozgásos improvizáció adott zene, téma vagy fogalom alapján. Mozgásos improvizáció tánc-, illetve mozgásszínházi technikák alkalmazásával. Mozgássor tervezése.</p>

3. A dráma és a színház formanyelvének tanulmányozása

1–4. évfolyam	5–8. évfolyam		9–12. évfolyam
	5–6. évfolyam	7–8. évfolyam	
<p>A beszéd, az ének és a mozgás összekapcsolása játékhelyzetben és/vagy ritmikus formában.</p> <p>A szerkezet megfigyelése a csoporton belüli rögtönzésekben (a jelenet indítása, csúcspontja és befejezése, a kezdet és a vég megfogalmazásai, a színpadi tér és idő stb.).</p> <p>A szereplő és a helyszín.</p> <p>A színház formai elemeinek megfigyelése látott előadásban, illetve alkalmazása saját rögtönzésekben: egyszerű jelmezek, kellékek, berendezési tárgyak, díszletek.</p>	<p>Egyszerű kifejezési formák megismerése és alkalmazása (gondolatkövetés, mimes játék, levél és napló, telefonbeszélgetés, állókép stb.).</p> <p>Az alapvető fogalmak (mese, történet, cselekmény, szándék, feszültség, konfliktus, fordulópont stb.) ismerete és alkalmazása a saját játékok értékelő megbeszélése során.</p>	<p>A cselekmény és ellencselekmény, jelentések, hatások, szerkezet megfigyelése saját játékokban.</p> <p>Alapvető színházi műfajok megkülönböztetése és felismerése.</p> <p>A színházi nyelv elemeinek megfigyelése látott előadásban, ezek alkalmazása saját játékokban. Díszlet. Jelmez, kellék, fény- és hanghatások.</p>	<p>Drámai kifejezési formák összefűzése, egymásra építése a kívánt tartalom kifejezése érdekében.</p> <p>A feszültség, a fókusz, a keret, a kontraszt, a szimbólum fogalmának alkalmazása a játékok megbeszélés során.</p> <p>Színházi műfajok és stílusok tanulmányozása: a történeti műfajok és napjaink színházi műfajai; az egyes színházi stílusok jellemző jegyeinek felismerése látott, és alkalmazása saját részvétellel zajló színjátékokban, drámamunkában.</p>

4. Történetek feldolgozása (drámaórák keretében)

1–4. évfolyam	5–8. évfolyam		9–12. évfolyam
	5–6. évfolyam	7–8. évfolyam	
<p>Szerepjáték tárgyakkal vagy a nélkül, illetve kitalált, megegyezően alapuló jelzésrendszerrel.</p> <p>Játék a valóditól eltérő jelentésben használt tárgyakkal, illetve kitalált, megegyezően alapuló jelzésrendszerrel.</p> <p>Csoportos improvizációs játékok tanári irányítással zajló játékokban.</p> <p>Egyszerű magatartásformák, viselkedések elemzése a csoportos improvizációk kapcsán.</p> <p>Ismert vagy közösen kialakított történet megjelenítése. Közös dramatizálás a tanult bábos, mozgásos módokon, rögtönzött</p>	<p>Dramatikus improvizációk a tanár által megadott és/vagy a tanulók által létrehozott történetváz vagy érzés és élmény kifejezésének szándéka alapján.</p> <p>Döntések elemzése.</p> <p>Dramatikus improvizációk irodalmi, képzőművészeti, zenei művek alapján.</p> <p>Dramatikus improvizációk ismert történelmi események, személyiségek kapcsán.</p> <p>Egyes jeles napokhoz fűződő szokások dramatikus feldolgozása.</p>	<p>Történetek, érzések, élmények feldolgozása összetett szerkezetű drámai kifejezési formák és ábrázolási módok alkalmazásával.</p> <p>Történetek, élmények feldolgozása különböző tánc- és mozgástechnikai elemek alkalmazásával.</p>	<p>Előadás, performance tervezése, kivitelezése a különböző színházi, drámai, illetve tánc- és mozgásszínházi formák alkalmazásával.</p> <p>Színház- és drámatörténeti események, alakok, korszakok feltáró feldolgozása történetépítéssel dramatikus tevékenységek során.</p>

1–4. évfolyam	5–8. évfolyam		9–12. évfolyam
	5–6. évfolyam	7–8. évfolyam	
beszéddel, némán, zenei elemekkel.			

5. Megismerő- és befogadóképesség

1–4. évfolyam	5–8. évfolyam		9–12. évfolyam
	5–6. évfolyam	7–8. évfolyam	
<p>Versek, mesék befogadását, elmondását segítő, a ritmusérzéklet és a mozgáskultúrát fejlesztő játékok és gyakorlatok.</p> <p>Gyermekszínházi előadás megtekintése. Játékos és kreatív tevékenységek az élmények több szempontú befogadásának segítéséhez.</p> <p>Tánc- és mozgásmotívumok összekötése tanári segédlettel, majd improvizálás formájában.</p> <p>A közvetlen környezetben ismert szokásokhoz kapcsolódó hagyományok, szertartások dramatikus vonatkozásainak (locsolás stb.) megismerése.</p>	<p>Egyes jeles napok szokásainak megismerése, dramatikus és közösségi voltának tudatosítása (betlehemezés, karácsonyi szokások stb.).</p> <p>Színházi előadás (lehetőség szerint közös) megtekintése. Dramatikus tevékenységek az élmények több szempontú befogadásának elősegítéséhez az ismert fogalomkészlet használatával.</p> <p>Különböző tánc- és mozgástípusok játékos elsajátítása, gyakorlása.</p>	<p>Színházi előadás (lehetőség szerint közös) megtekintése. Dramatikus tevékenységek az élmények több szempontú befogadásának elősegítéséhez. Az ismert fogalomkészlet tudatos alkalmazása.</p> <p>Alakoskodó, illetve dramatikus szokások megismerése (farsang, karnevál stb.).</p> <p>A tánc és a mozgás szerepe az egyes történelmi korokban, társadalmi viszonyokban.</p>	<p>A színészi, rendezői, dramaturgiai és egyéb tervezői munka alapszintű elemzése.</p> <p>Előadás elemzése.</p> <p>Különböző színházi irányzatokhoz tartozó színházi előadások megtekintése. A látott előadások értelmező elemzése.</p> <p>Ismerkedés napjaink világszínházi törekvéseivel. Színház- és drámatörténeti, színház- és drámaelméleti ismeretek.</p>

KÖZMŰVELTSÉGI TARTALMAK

1-4. évfolyam

1. Érzékelés, kifejezőképesség

1.1. Dráma:

- érzékelés, megfigyelés, felismerés, emlékezet, fantázia, megjelenítés egymásra épülő fejlesztése;
- beszédre késztetés, verbális és nonverbális kommunikációs játékok;
- tárgyak, eszközök használata: játékok, bábok, maszkok, jelmezek, arcfestés;
- látható, hallható, érzékelhető ritmusok;
- tér, térköz, tájékozódás, irányok.

1.2. Mozgás és tánc:

- a mozgásanyanyelv megalapozása (lehetőleg [nemzeti] hagyományokra építve);

- testtudat, mozgás és mozdulatlanság, egyes testrészek mozgáslehetőségei;
- elhelyezkedés a mozgás- vagy tánctérben, térbeli alkalmazkodás;
- metrum, tempó és ritmus érzékelése, ritmusgyakorlatok;
- helyes testtartás kialakítása.

2. Együttműködés, kapcsolati kultúra

2.1. Dráma:

- az együttjátszás örömeinek megélése különféle interaktív helyzetekben (biztonságot adó csoportlégkör, feszültségoldás);
- kapcsolat létrehozása és fenntartása (mozgásos formában, eszközhasználattal, nyelvi megoldásokkal stb.);
- egymásra figyelés és kíváncsiság felkeltése és fejlesztése a játékok során;
- szabályalakítási technikák.

2.2. Mozgás és tánc:

- a közös gyakorlás, az együttmozgás élményének megtapasztalása;
- részvétel a mozgásos/táncos/néptáncos közösségi alkalmakon;
- népi, illetve gyermekjátékok.

3. Alkotótevékenység

3.1. Dráma:

- ismétlés, utánzás, újratereztetés egymásra épülése;
- a szituáció alapelemeinek (helyszín, a játék ideje, szereplői, kapcsolatai, a játék problémája) megismerése és alkalmazása a játékok során;
- szerep, be- és kilépés a szerepbe;
- részvétel az egész csoportos tevékenységekben, kiscsoportos vagy egyéni tevékenységek vállalása.

3.2. Mozgás és tánc:

- táncos improvizáció a tanult elemek felhasználásával;
- hallott zene és tanult mozgás összekapcsolása;
- tánchoz, mozgáshoz, néptánchoz kötődő dallamok felidézése, kísérletezés mozgáshoz kötődő csoportos vagy egyéni énekkel/akusztikus jelekkel.

4. Befogadás, értelmezés

4.1. Dráma:

- a magyar és a világirodalom vagy a néphagyomány egyes mozgásos és szöveges alkotásainak játékon, megjelenítésen keresztül történő feldolgozása (népmesék, állatmesék, versek, mondókák, játékok stb.);
- dramatikus tevékenység értelmező megbeszélése.

4.2. Mozgás és tánc:

- a mozgás és a tánc történelmi, társadalmi, személyes funkcióinak azonosítása, elemeinek esetleges felhasználása mozgásos jelenetekben.

5–8. évfolyam:

1. Érzékelés, kifejezőképesség

1.1. Dráma:

- a figyelem összpontosítása, a koncentráció és lazítás a közös játék (megjelenítés) során;
- tiszta, érthető, artikulált beszéd, világos kifejezés, adekvát nyelvhasználat;
- nonverbális kifejezőeszközök helyes és tudatos használata (testtartás, gesztus, mimika, tekintet);
- zenei kifejezőeszközök helyes és tudatos használata (hangerő, hangsúly, hanglejtés);
- kommunikáció tárgyakkal, bábokkal (anyagismeret, stilizáció);
- a találkozás élményének erősítése dramatikus tevékenységekben, hitelesség;
- ötletesség, kreativitás a dramatikus tevékenységek során.

1.2. Mozgás és tánc:

- a tanult mozgás- és tánc típusok, illetve stílusok körének bővítése a helyi adottságok figyelembevételével;
- különféle táncos és mozgásos tevékenységek a szaktanár választása alapján (tánc- és mozgásszínházi munkaformák vagy történelmi és társastáncok, szomszéd vagy távoli népek táncai, divattáncok stb.);
- kötött és improvizatív térhasználat táncos és mozgásos feladatok közben;
- szöveg, zene és mozgás metrikai, ritmikai, dinamikai egységének érzékelése.

2. Együttműködés, kapcsolati kultúra

2.1. Dráma:

- a figyelem irányításának erősítése;
- alkalmazkodás, érdekérvényesítés csoportos tevékenységek során;
- érzékenység, empátia, érzelmi intelligencia ön- és társismereti helyzetekben;
- csoportszervezés, -szerveződés változó feltételek megteremtése mellett;
- kooperáció dramatikus tevékenységek során, konszenzus keresése és kialakításának technikái;
- egymás munkájának tisztelete.

2.2. Mozgás és tánc:

- kísérlet összehangolt táncos vagy mozgásos improvizáció megteremtésére.

3. Alkotótevékenység

3.1. Dráma:

- jelenet, konfliktus, dialógus, monológ, típus, egyénítés, ellentét és párhuzam felismerése különféle dramatikus tevékenységek során;
- közös dramatizálás alkalmazása dramatikus tevékenység során;
- a feszültségteremtés eszközei, helye, módszerei;
- alkotó jellegű részvétel a közösség és a szaktanár közös igénye szerint nyilvánosság (elsősorban saját közösség) számára készített egyéni vagy közös produkcióban.

3.2. Mozgás és tánc:

- differenciáltabb táncos rögtönzés a tanult tánc-, mozgás- vagy néptánc-stílusok mélyebb ismerete által;

- a csoport adottságainak megfelelő improvizatív vagy koreografált mozgásos, táncos produkció a közösség és a szaktanár közös igénye szerint a nyilvánosság (elsősorban saját közösség) számára.

4. Befogadás, értelmezés

4.1. Dráma:

- különböző kultúrák mítoszai, mondái, egyes klasszikus irodalmi alkotások;
- színház- és drámatörténeti ismeretek iránti érdeklődés felkeltése (néhány alkotó portréja, néhány nagyobb színház-történeti korszak, a kortárs művészet alkotásai stb.);
- színházi előadás megtekintése és beszélgetés a látottakról.

4.2. Mozgás és tánc:

- alapvető tánc típusok, illetve kísérőzenéjük azonosítása, a megismert táncstílusok, táncrendek és mozgás- vagy mozgásszínházi formák megkülönböztetése;
- ismerkedés a táncillemmel, a naptári ünnepekhez kapcsolódó (helyi) népszokásokkal;
- hagyományismeret.

9–12. évfolyam

1. Érzékelés, kifejezőképesség

1.1. Dráma:

- szándékos és tudatos nyelvi választások, kifejezőmódok (stílus, karakter, státus vagy érzélem nyelvi kifejezése);
- a különféle vizuális, nyelvi kommunikációs, metaforikus kifejezőeszközök és a megismert dramatikusan eszköztár önálló, tudatos és célszerű felhasználása dramatikusan és színházas tevékenységben;
- célirányos helyzetértékelési és döntési képesség;
- az együttes tevékenység élményének örömteli átélése, tartalmi szintjeinek tudatosítása;
- közösen létrehozott, megosztani kívánt gondolatok, élmények közvetítése és közlése színházas munkában;
- mozgásos kommunikáció: absztrahált mozgások, stílusgyakorlatok, jellemábrázolás, fogalmak, hangulatok kifejezése.

1.2. Mozgás és tánc:

- mozgásfolyamatok alkotó felépítése;
- rövid etüdepítés, elemi koreográfia.

2. Együttműködés, kapcsolati kultúra

2.2. Dráma:

- összehangolt együttes tevékenység bármely drámás, mozgásos vagy színházi munkában;
- belső irányítású feladatelosztás tervező, szervező és kivitelező tevékenység során;
- önálló vélemény kialakítása és megfogalmazása, mások véleményének tiszteletben tartása;
- drámamunkák csoportos elemző megbeszélése, értékelése;
- színházas munkák együttes élményének megélése.

2.2. Mozgás és tánc:

- koreográfia elsajátítása egyéni vagy közös alkotómunka során.

3. Alkotótevékenység:

3.1. Dráma:

- sűrítés, variáció, fokozás, késleltetés, státushelyzet alkalmazása a különféle dramatikus tevékenységek során;
- improvizációk mozgásos és szöveges formákban, eltérő feltételekhez igazodva, különböző dramatikus tevékenységek során;
- produkciós munka (egyéni vagy közös daléneklés, versek, drámai művek vagy epikai művek egyéni vagy csoportos előadása, szerkesztett játékok stb. összeállítása és színrevitele);
- egyéb produkciós munkában – szcenika, zene, hangtechnika, dramaturgia, képi rögzítés – való közreműködés;
- mozgásos előadások létrehozása és bemutatása zene, szituáció, téma, szöveg vagy vizuális elemek alkalmazásával, felhasználásával.

3.2. Mozgás és tánc:

- bonyolultabb és kifinomultabb táncos rögtönzés, a tanult mozgások határozott megkülönböztetése, illetve összefüzési lehetőségeinek ismerete;
- a csoport mozgásos, táncos (néptáncos) ismeretein alapuló és gyakorlatának megfelelő együttes koreográfia vagy improvizáció létrehozásában való aktív alkotó közreműködés, vagy egyéb produkciós munkában – szcenika, zene, hangtechnika, dramaturgia, képi rögzítés – való közreműködés.

4. Befogadás, értelmezés

4.1. Dráma:

Színház- és drámatörténeti ismeretek:

- az ókori színház és dráma;
- az angol reneszánsz színház és dráma;
- a francia klasszicista színház és dráma;
- a XIX–XX. századi magyar színház és dráma néhány alkotása;
- a modern polgári dráma és színház néhány alkotása;
- a XX. század egyes meghatározó színházi irányzatai, alkotói, jelentős drámaírói;
- napjaink egy-két fontos színházi irányzata és a kortárs drámairodalom néhány alkotása;
- egyes kortárs művészi megfogalmazásmódok nyelvi/kommunikációs/formai sajátosságai.

Színház- és drámaelméleti ismeretek:

- a drámai műnem sajátosságai;
- egyes drámaszerkezetek;
- dramaturgiai és színházelméleti alapfogalmak;
- a színházművészet összművészeti sajátosságai;
- színházi szakmák;
- egyes színházi műfajok ismerete (rituális játék, tragédia, komédia, realista színjáték, bábjáték, zenés színházi műfajok stb.).

Drámajátékos ismeretek:

- az alkalmazott tevékenységek különböző fajtái, eszköztára, alkalmazásuk célja;

- különböző összetételű közösségek drámajátékainak módszertani és eszköztárbeli különbségei (család, kortárs csoportok, vegyes korosztályú közösségek stb.);
- a játsszó ember kettős tudatának működése;
- látott színházi előadások elemző/értelmező/összehasonlító vizsgálata.

4.2. Mozgás és tánc:

- közösségi mozgásos, táncos alkalmak szervezése;
- tánc- és mozgásszínházi műfajok ismerete, táncelőadás közös megtekintése és értékelése.

RAJZ ÉS VIZUÁLIS KULTÚRA

ALAPELVEK, CÉLOK

A vizuális kultúra tanításának célja: hozzásegíteni a tanulókat a látható világ jelenségei, valamint a sajátos képi közlések, vizuális művészeti alkotások mélyebb átéléséhez, értelmezéséhez. Célja továbbá azon képességek, készségek fejlesztése, ismeretek átadása, amelyek a vizuális kommunikáció magasabb szintű műveléséhez, a látható világ használatához, alakításához, a kreativitás fejlesztéséhez szükségesek. A műveltségterület nem csupán a hagyományos képző- és iparművészettel foglalkozik, hanem magában foglalja a vizuális jelenségek, közlések köznapi formáit is. Mivel a *képzőművészet*, a *vizuális kommunikáció*, illetve a *tárgy- és környezetkultúra* területei a különböző életkorokban, sőt személyenként is eltérő mértékben képesek kifejteni motiváló hatásukat, illetve különböző képességek fejlesztésére alkalmasak, fokozott lehetőség nyílik a differenciálásra. A vizuális kultúra megfelelő szintű tanítása meghatározó ismeretszerzési és feldolgozási eszközt biztosít a többi műveltségi terület oktatásához, és hatással van azok elsajátításának színvonalára is.

A táblázatokban azokat a tevékenységeket tüntetjük fel, amelyek leginkább szolgálják az adott képesség, készség fejlesztését. Az életkornak megfelelő fejlesztés a spirális felépítést indokolja, de itt csak az újonnan belépő tevékenységeket említjük, ami nem jelenti azt, hogy abban a képzési szakaszban a már korábban megjelenő tevékenységek ne szerepelnének továbbra is. A szabadkézi rajzolás például minden szakaszban fontos eleme a képzésnek.

FEJLESZTÉSI FELADATOK

1. Megismerő- és befogadóképesség   1.1. Közvetlen tapasztalás útján szerzett élmények feldolgozása   1.2. Ismeretszerzés, tanulás, térbeli tájékozódás   1.3. Kommunikációs képességek   2. Kreativitás   2.1. Alkotóképesség   2.2. Problémamegoldó képesség   3. Önismeret, önértékelés, önszabályozás

1. Megismerő- és befogadóképesség

1.1. Közvetlen tapasztalás útján szerzett élmények feldolgozása

A vizuális nevelés gyakorlati tevékenységeinek egyik célja az érzéki tapasztalás, a környezettel való közvetlen kapcsolat fenntartása, erősítése; a közvetlen tapasztalatszerzés, az anyagokkal való érintkezés, az érzékelés érzékenységének fokozása. További cél az érzékelés különböző formáinak (látás, tapintás, hallás, kinetikus stb.) kapcsolatának tudatosítása. Szükséges kialakítani a látvány élvezetének képességét, fontos továbbá a kéz intelligenciájának működtetése, a manuális készség életkornak megfelelő fejlesztése.

1–4. évfolyam	5–8. évfolyam		9–12. évfolyam
	5–6. évfolyam	7–8. évfolyam	
<p>Különböző anyagok élményszerű megtapasztalása, az élmények szóbeli megfogalmazása.</p> <p>Tájékozódás a lakóhelyen és annak környékén vizuális elemek alapján.</p> <p>Műalkotások, természeti látványok megfigyelése, leírása, esztétikai minőségeinek jellemzése.</p> <p>Eszköz nélkül és kéziszerszámmal végzett anyagalakítás. Szabadkézi rajzolás, festés.</p>	<p>Jelenségek megfigyelése adott szempontok alapján, a célirányos figyelem fejlesztése céljából.</p> <p>Az azonosságok és különbségek tudatosítása az érzékelhető tulajdonságok alapján.</p> <p>Egyszerű téri helyzetek leírása, megjelenítése szabadkézi rajzban.</p> <p>Ismert útvonal rajzának elkészítése.</p> <p>Mozgásélmények megjelenítése. Időbeli folyamatok, változások megfigyelése, ábrázolása.</p> <p>Egyszerű kéziszerszámok (művészeti és modellező eszközök) használata.</p> <p>Különböző festőtechnikák kipróbálása.</p>	<p>Látványok, jelenségek kapcsán a célirányos megfigyelés szempontjainak önálló kiválasztása.</p> <p>Tájékozódás ismeretlen városi környezetben.</p> <p>Tájékozódás térkép segítségével.</p> <p>Látvány képi, szobrászi eszközökkel történő megjelenítése.</p> <p>Formák helyes arányviszonyainak elemzése, megítélése.</p> <p>Mozgások megfigyelése, megjelenítése.</p> <p>A kifejezés, közlés különböző rajzi technikáinak használata.</p> <p>Kézműves technikák munkafolyamatainak kipróbálása.</p>	<p>Műalkotások, építészeti és természeti térélmények megfogalmazása szóban és ábrázolásban. Műalkotások kompozíciójának elemzése.</p> <p>Új technikák kipróbálása, a technika nyújtotta lehetőségek számbavétele.</p> <p>Makettek, modellek konstruálása.</p> <p>Saját munkák, gyűjtések felhasználása az elektronikus képalakítás során.</p>

1.2. Ismeretszerzés, tanulás, térbeli tájékozódás

Átfogó cél a tanulók segítése abban, hogy képesek legyenek a nagy mennyiségű képi információt, valamint az őket érő számtalan spontán vizuális hatást minél magas szinten, kritikusan feldolgozni, a megfelelő szelekciót elvégezni, értelmezni, arról önálló véleményt megfogalmazni. A képességek fejlesztése mindvégig három fő képzési területen folyik: a képzőművészet mellett a vizuális kommunikáció köznapi formái, valamint a tárgy- és környezetkultúra műveltség tartalmi képezik a megismerés alapját, illetve a készség- és képességfejlesztés gyakorlóterepeit. Mivel ezek a területek számos ponton szorosan kapcsolódnak egymáshoz, illetve gyakran fedik egymást, lehetséges és kívánatos, hogy az órai tevékenységek során a komplex feladatokban, projekteknél szerves egészként jelenjenek meg.

1–4. évfolyam	5–8. évfolyam		9–12. évfolyam
	5–6. évfolyam	7–8. évfolyam	
<p>Megadott szempontok alapján tárgyak, anyagok gyűjtése.</p> <p>Különböző tárgyak külső jegyeinek összehasonlítása.</p> <p>Tárgyak, műalkotások csoportosítása különböző szempontok alapján.</p> <p>Elemző beszélgetés műalkotásokról.</p> <p>Vizuális jelek és jelképek alkotó használata.</p> <p>Képek, látványok, események leírása, a leírás alapján kép készítése.</p>	<p>Különböző mozgások vizuális rögzítése, síkbeli, térbeli megjelenítése.</p> <p>Tárgyakkal, jelenségekkel, műalkotásokkal kapcsolatos információk gyűjtése.</p> <p>A közvetlen környezetben található tárgyakon a forma és a rendeltetés kapcsolatának elemzése.</p> <p>Önálló kérdések megfogalmazása a tárgyalattal kapcsolatban.</p> <p>Rajzos és írásos válasz szóbeli vagy írásbeli kérdésekre.</p> <p>Képek, látványok, események leírása, a leírás alapján kép készítése.</p> <p>Ismerkedés egyszerű kifejező- és tárgykészítő technikákkal.</p>	<p>Ábra alapján téri helyzet rekonstruálása. Megfigyelt és elképzelt térbeli helyzetek pontos ábrázolása.</p> <p>Tárgyak, jelenségek megadott szempontok alapján történő rajzos felmérése, elemzése, értelmezése.</p> <p>Szabadkézi rajzvázlatok készítése.</p> <p>Időbeni folyamatok képi tagolása, értelmezhető megjelenítése.</p> <p>Reklámok képi eszközeinek elemzése.</p> <p>Műelemzés a formai jegyek alapján.</p> <p>A művészettörténeti korszakok stílusjegyeinek vizsgálata.</p> <p>A tanári előadás önálló jegyzetelése.</p>	<p>Párhuzamok keresése az irodalom, a zene, a dráma, a film és a vizuális művészetek egyes alkotásai között.</p> <p>Összehasonlító tárgyelemzés (pl.: különböző kultúrák azonos tevékenységhez kapcsolódó tárgyainak összehasonlítása).</p> <p>Összehasonlító műelemzés.</p> <p>Gyűjtött információ- és képanyagból írásos összefoglaló készítése, következtetések levonása.</p> <p>Önálló témakutatás.</p> <p>A vizuális művészeti alkotások csoportosítása, műfaji besorolása.</p> <p>A legkiemelkedőbb műalkotások, művészek jellemző kifejezőeszközeinek elemzése.</p> <p>Tájékozódás valamely Európán kívüli kultúra művészetéről a történelmi, kultúrtörténeti összefüggések figyelembevételével.</p> <p>Szakkifejezések alkalmazása.</p> <p>Kortárs művészeti alkotások elemző feldolgozása.</p>

1.3. Kommunikációs képességek

A fejlesztés célja a művészi és a köznapi vizuális közlések értelmezésének segítése, a kifejezés árnyaltságának fokozása. A vizuális nyelv alapelemeinek (pont, vonal, folt, tónus, szín, forma stb.) tudatos alkalmazása a közlő, kifejező szándékú alkotásokban.

1–4. évfolyam	5–8. évfolyam		9–12. évfolyam
	5–6. évfolyam	7–8. évfolyam	
Egyszerű közlő ábrák értelmezése, készítése. Az emberi gesztusok értelmezése.	A legfontosabb vizuális jelek, jelzések, szimbólumok értelmezése, alkotó használata. Képi utasítások követése, illetve ilyenek létrehozása. Fényképek, újságképek, reklámképek csoportosítása, olvasása, értelmezése.	Nem vizuális természetű információk (a népszerűség összetétele, családfa stb.) érzékletes, képi megfogalmazása diagramokban, grafikonokon. A sík- és térbeli kifejezés, közlés vizuális nyelvi elemei (vonal, sík, forma, szín) korosztályi szintű használata különböző célú kompozíciókban. A vizuális kommunikáció különböző formáinak csoportosítása. Látványok, képek jellemzése, elemzése rajzban, szóban és írásban.	Egyszerű feliratok készítése. Az alapvető térábrázolási módok céljának megfelelő kiválasztása, alkalmazása. A tömegkommunikáció formáinak csoportosítása. A technikai médiumok képkalkoló módszereinek megismerése. Vizuális reklámok elemzése.

2. Kreativitás

2.1. Alkotóképesség

A vizuális nevelés kiemelt fontosságú feladata a kreativitás működtetése, illetve fejlesztése. A fejlesztés célja az örömteli, élményt nyújtó, a személyes megnyilvánulásnak legnagyobb teret engedő alkotótevékenység megszerettetése, ezáltal a motiváció fokozása, egy szélesebb értelemben vett alkotómagatartás kialakítása. Mindez egyúttal segíti a művészeti alkotások mélyebb megértését, a katarikus hatású művek átélését. A vizuális alkotótevékenység, amely a képességek széles spektrumát fejleszti, korosztályonként más-más műfajban és technikákkal történik.

1–4. évfolyam	5–8. évfolyam		9–12. évfolyam
	5–6. évfolyam	7–8. évfolyam	
Történetek, versek, kitalált dolgok vizuális megjelenítése. Átélt, elképzelt vagy hallott esemény vizuális megjelenítése. Dramatizált történet előadása közösen készített	Szabad asszociációs játékok. Hang és kép együttes alkalmazása (például árnyjátékokban). Reflektálás irodalmi, zenei, filmes élményekre saját, kifejező szándékú	Gondolatok, érzelmek, hangulatok kifejezése a művészet képi, plasztikai műfajaiból tanult kifejezőeszközök, módszerek, technikák alkalmazásával. Egy tárgy más funkcióra	Belső terek különböző funkciókra történő önálló átrendezése. Egyszerű tárgyak tervezése, a célszerűség, illetve az esztétikai szempontok érvényre juttatásával.

1–4. évfolyam	5–8. évfolyam		9–12. évfolyam
	5–6. évfolyam	7–8. évfolyam	
bábokkal. Új technikák kipróbálása.	alkotásokban. Egyszerű tárgy létrehozása. Tervvázlatok készítése. Felületek dekoratív kialakítása.	történi átalakítása. Tárgytervezői feladatoknál természeti előképek alkalmazása.	Kísérletezés új anyagokkal, technikákkal. Különböző esztétikai minőségek alkalmazása képi, plasztikai megjelenítésben.

2.2. Problémamegoldó képesség

A spirális felépítésnek megfelelően a feladatok önálló megoldása bizonyos rutinok, készségek kialakításával kezdődik, és egyre önállóbban végzett tevékenységeken keresztül jut el a projektfeladatok önálló megoldásáig.

1–4. évfolyam	5–8. évfolyam		9–12. évfolyam
	5–6. évfolyam	7–8. évfolyam	
A kapott feladatok irányított és önálló értelmezése. Bizonyos munkafolyamatok, problémák tanári segítséggel történi megoldása. Részfeladatok önálló megoldása.	A gyakorlati feladatok önálló előkészítése, megoldása. Rögtönzött eszközök készítése. A gazdaságos anyaghasználat gyakorlása.	Adott probléma kapcsán önálló kérdések megfogalmazása. A felmerülő első elképzelések, ötletek alapján vázlatok készítése. A megfelelő megoldás kiválasztása, megvalósítása. Máshol látott formai, technikai megoldások adekvát alkalmazása saját, kifejező szándékú alkotásokban.	A kapott feladat újrafogalmazása. A problémamegoldás menetének megtervezése. A megoldási lehetőségek, feltételek felmérése. A választás indoklása. Munkafolyamatok ésszerű, gazdaságos sorrendjének kialakítása. A problémamegoldás folyamatának dokumentálása. A folyamat elemzése, értékelése.

3. Önismeret, önértékelés, önszabályozás

A vizuális nevelés gyakorlati tevékenységeinek szinte mindegyike – eredeti céljától függetlenül is – személyiségfejlesztő hatású. Motiváló hatásuk mellett segítik az érzelmi gazdagodást, az empátia, az intuíció fejlesztését, az önálló ízlés, a belső igényesség kialakulását, az önértékelés és önismeret kialakulása révén pedig a céltudatos önszabályozást.

1–4. évfolyam	5–8. évfolyam		9–12. évfolyam
	5–6. évfolyam	7–8. évfolyam	
Vizuális esztétikai jellegű preferenciák érvényre juttatása az alkotótevékenységekben.	Személyes preferenciák tudatosítása. Saját képességek számbavétele. Saját és mások munkájának összehasonlítása, értékelése tanári	Saját és mások alkotásának értékelése. Saját értékek számbavétele. Önkritika. Együttműködés	Vizuális esztétikai jellegű preferenciák érvényre juttatása az alkotótevékenységekben. Műalkotások elemzése során saját vélemény árnyalt megfogalmazása.

1–4. évfolyam	5–8. évfolyam		9–12. évfolyam
	5–6. évfolyam	7–8. évfolyam	
	segítséggel. Páros munkák.	csoportmunkában.	A személyes preferenciák elemzése, tudatos vállalása. Vonzónak talált sémák elfogadása, illetve sémák felülbíráltása. Saját alkotófolyamatban a jó és a rossz döntések elemzése. Saját és mások munkájának elemzése, értékelése.

KÖZMŰVELTSÉGI TARTALMAK

1–4. évfolyam

1. Vizuális nyelv és technikák

- A vizuális nyelv alapvető elemeinek: pont, vonal (vonalfajta, vonalvastagság), forma (nyílt-zárt, szabályos-szabálytalan, egyszerű-összetett, sík-testes), tónus (sötét-világos), szín (alapszín, fő- és mellékszín) és egymáshoz való viszonyuk (téri helyzetek, arányok, fényviszonyok, színminőségek) használata és megkülönböztetése.
- Képi elemek komponált megjelenítése és a kompozíciós elvek pontos megkülönböztetése.
- Legalább két-két grafikai és színes technika alkalmazása, mintázás, anyagalakítás egyszerű anyagokból és eszközökkel, egyszerű nyomatkészítés, konstruálás, modellezés.

2. Kifejezés, képzőművészet

Alkotótevékenység

- Átélt élmények, hallott, látott vagy elképzelt történetek vizuális megjelenítése síkban, térben és időben.
- Önkifejezés, érzelmek kifejezése többféle eszközzel: verbálisan, vizuálisan, gesztussal.

Befogadó tevékenység

- Művészeti ágak: zene, irodalom, tánc, képzőművészet, design; a képzőművészet ágai: grafika, festészet, szobrászat, építészet, időbeli alkotások legfontosabb megkülönböztető jegyeinek ismerete.
- Művészeti alkotások, saját munkák, vizuális jelenségek leírása, elemzése, összehasonlítása: téma, formák, színhatás, szereplők, elrendezés/kompozíció szerint.

3. Vizuális kommunikáció

Alkotótevékenység

- Az egyszerű vizuális kommunikációt szolgáló megjelenések: jel, alaprajz, térkép tervezése.
- Folyamat, mozgás megjelenítése egyszerű eszközökkel: folyamatábra, fázisrajz.

Befogadó tevékenység

- A nonverbális kommunikációs közlési és kifejezési eszközök értelmezése.
- A vizuális hatáskeltés eszközeinek ismerete.
- A technikai képalkotás: fényképezés, film jelentőségének ismerete.

4. Tárgy- és környezetkultúra

Alkotótevékenység

- Építmény makettjének elkészítése, környezetalakítás egyszerű eszközökkel.
- Egyszerű tárgykészítés.

Befogadó tevékenység

- A közvetlen környezet épületeinek, tárgyainak megfigyelése, leírása, elemzése: funkció, anyaghasználat és formaalakítás szerint.
- A környezettudatosság lehetőségeinek ismerete a vizuális kultúrában.
- Kiállítás- és múzeumlátogatás, a múzeumok szerepének ismerete közvetlen tapasztalatok alapján.
- A népi tárgykultúra legjellemzőbb példáinak ismerete és elemzése.
- A legfontosabb nemzeti szimbólumok felismerése (nemzeti színek, nemzeti címer, országzászló, Országház, Szent Korona).

5–8. évfolyam

1. Vizuális nyelv és technikák

- A vizuális nyelv alapelemeinek és azok egymáshoz való viszonyának kifejező és közlő szerepének (figyelemfelkeltő, figyelemvezető, kiemelő és nyugtató hatásának) tudatos használata és pontos értelmezése.
- Vizuális minőségek: szín, tónus, textúra, faktúra megkülönböztetése verbálisan és vizuálisan.
- Színtani alapok használata és ismerete: színek, telítettség, árnyalat, színharmónia, színekontrasztok.
- Formaredukció használata és ismerete: stilizált, absztrakt forma.
- Célnak megfelelő kompozíció használata és ismerete.
- A tér leképezési módjainak (vetület, axonometria, perspektíva) használata és ismerete.
- Legalább négy különböző grafikai és színes technika használata alkotótevékenység során; tárgyalakítás szabad anyaghasználattal, modell- és makettkészítés; kollázs, montázs készítése; legalább egy kézműves technika alkalmazása; fotózás. A technikák legfontosabb jegyeinek felismerése: grafikai eljárások; festészeti eljárások; szobrászati technikák; kézműves technikák; digitális képalkotás.

2. Kifejezés, képzőművészet

Alkotótevékenység

- Személyes élmények, elképzelt történetek, érzelmek vizuális megjelenítése különböző eszközökkel.
- Modellek térbeli helyzetének, arányainak, plaszticitásának és színviszonyainak megfigyelése és ábrázolása különböző ábrázolási rendszerekben.

Befogadó tevékenység

- A vizuális közlés köznapi és művészi formáinak megkülönböztető ismerete.
- A képzőművészeti ágak, az építészet, a design főbb jellemzőinek ismerete.
- A legjelentősebb művészettörténeti stíluskorszakok és -irányzatok elemi ismerete jellemző alkotásain keresztül: ősművészet, ókori Kelet, görög és római művészet; bizánci művészet, honfoglalás kora, romanika, gótika, reneszánsz, barokk, klasszicizmus és romantika, realizmus és impresszionizmus, XIX–XX. század fordulójának irányzatai, XX. századi modern művészet, kortárs művészet.
- A múzeumok (közgyűjtemények) látogatása, rendeltetésének, szerepének ismerete.

3. Vizuális kommunikáció

Alkotótevékenység

- Bonyolultabb vizuális kommunikációt szolgáló megjelenések: embléma, címer, logó, magyarázó-értelmező ábra tervezése.
- Idő- és térbeli változások megjelenítése képsorozatokkal: képregény, képes forgatókönyv, fotósorozat.
- Kép és szöveg együttes alkalmazása többféle céllal: plakát-, borítóterv.

Befogadó tevékenység

- A mindennapi élet vizuális kommunikációs jelzéseinek és tömörített képi közléseinek: tiltás, kijelölés, utasítás, figyelemfelhívás pontos megkülönböztetése és értelmezése.
- Magyarázó rajz, képes használati utasítás, grafikon, diagram pontos értelmezése.
- A reklám hatásmechanizmusának elemzése.
- A technikai képalkotás lehetőségeinek (fényképezés, film) ismerete és megértése.
- Mozgóképi kifejezőeszközök: megvilágítás, kameramozgás, plánozás, színhatás vizuális értelmezése.

4. Tárgy és környezetkultúra

Alkotótevékenység

- Egyszerű tárgyak tervezése, áttervezése és modellezése.
- Egyszerű tértervezés és téralakítás különböző eszközökkel.

Befogadó tevékenység

- A környezettudatosság lehetőségeinek ismerete, elemzése és értelmezése.
- Az építészet legfontosabb alátámasztó és térlefedő lehetőségeinek, illetve alaprajzi elrendezéseinek összegző ismerete.
- A lakás-, lakókörnyezet-tervezés legfontosabb szempontjainak ismerete, elemzése.
- Történeti korok, európai és Európán kívüli, illetve a modern társadalmak tárgyi környezetének leírása, elemzése példák alapján.
- Lakóhelyhez közeli néprajzi tájegység építészeti jellegzetességeinek, viseletének és kézműves tevékenységének elemzése.

- A legfontosabb szimbolikus nemzeti tárgyak, épületek ismerete.

9–12. évfolyam

1. Vizuális nyelv és technikák

- A képi-plasztikai, a verbális, a zenei kifejezés hasonlóságainak és különbségeinek ismerete.
- A vizuális nyelv eszközeinek komplex értelmezése és használata különböző kontextusban.
- Összetett arányviszonyok érzékeltetése, formarend, az aranymetszés tudatos alkalmazása és felismerése.
- A formaredukció felismerése és kreatív, önálló felhasználása.
- Kompozíciós elvek tudatos alkalmazása és értelmezése.
- Térábrázolási módok: vetületi ábrázolás, axonometria, perspektíva/látszati ábrázolás (vonaltávját, levegőtávját) közlési szándéknak megfelelő alkalmazása és lényegének ismerete.
- Legalább négy különböző grafikai és színes technika használata alkotótevékenység során; tárgyalakítás szabad anyaghasználattal, modell- és makettkészítés; kollázs, montázs készítése; legalább egy kézműves technika alkalmazása; legalább egy digitális képalkotó technika alkalmazása. A technikák legfontosabb jegyeinek felismerése: grafikai eljárások; festészeti eljárások; szobrászati technikák; kézműves technikák; digitális képalkotás.

2. Kifejezés, képzőművészet

Alkotótevékenység

- Élmények, elvont gondolatok, érzelmek, hangulatok kifejezése.
- Művészeti (zenei, irodalmi) élmények asszociációkra épülő vizuális feldolgozása.
- Modellek (tárgyak, formák) térbeli helyzetének, arányainak és színviszonyainak nézőpontnak megfelelő ábrázolása különböző eszközökkel.
- Rekonstrukciós rajzok készítése a tanult ábrázolási rendszerekben.

Befogadó tevékenység

- A képzőművészet és más művészeti ágak kapcsolatának értelmezése.
- A művészet stíluskorszakait, -irányzatait reprezentáló legfontosabb művészeti alkotások felismerése, jelentőségének megértése.
- Műfajnak, témának megfelelő műelemző módszerek: ikonográfia, stílustörténet, forma-tartalom alkalmazása.
- Tematikus ábrázolások: az ember-, a tér- és a mozgásábrázolás legfontosabb változásainak elemzése.
- Eltérő kultúrák legfontosabb vizuális jellemzőinek összehasonlítása.
- A legjelentősebb művészettörténeti stíluskorszakok és -irányzatok legfontosabb jellemzőinek összegző ismerete: őskor, ókor, középkor, reneszánsz, barokk, klasszicizmus, romantika, realizmus, impresszionizmus, posztimpresszionizmus, historizmus, szecesszió, szimbolizmus, avantgárd irányzatok (fauvizmus, expresszionizmus, kubizmus, futurizmus, dadaizmus, szürrealizmus), absztrakt irányzatok (absztrakt expresszionizmus, kinetikus művészet, op-art), pop-art, akcióművészet (happening), hiperrealizmus, minimal art, land art, konceptuális művészet, transz-

avantgárd/posztmodern (videoművészet, intermediális művészet egy-egy jellegzetes műve).

- Esztétikai minőségek megalapozott értékelése.
- Legalább egy magyar múzeum, illetve egy kortársgyűjtemény látogatása, profiljának és néhány fontos darabjának elemző ismerete.

3. Vizuális kommunikáció

Alkotótevékenység

- Összetett vizuális kommunikációt szolgáló megjelenés tervezése.
- Vizuális közlés szöveggel és képpel különböző célok érdekében, különböző eszközökkel.
- Egyszerű mozgóképi közlés tervezése: képes forgatókönyv/storyboard.
- Komplex vizuális vagy audiovizuális közlés (kép, fény, hang, mozgás) tervezése.

Befogadó tevékenység

- A tömegkommunikáció eszközeinek és formáinak ismerete és értelmezése.
- A technikai képalkotás: fotó, mozgókép műtípusainak ismerete és megértése.
- Mozgóképi kifejezés eszközeinek: megvilágítás, kameramozgás, képkivágás, montázs ismerete és elemzése.

4. Tárgy és környezetkultúra

Alkotótevékenység

- Tárgytervezés megadott szempontok alapján.
- Egyszerű téralakítás, környezet felmérése és adott célnak megfelelő áttervezése.
- A tervező folyamat dokumentálása képpel és szöveggel.

Befogadó tevékenység

- Az építészet fejlődésének összegző ismerete és összehasonlító elemzése a modern, kortárs építészet irányzatainak példáival.
- Történeti korok, európai és Európán kívüli, illetve modern társadalmak tárgyi környezetének elemzése többféle szempont alapján.
- A formatervezés (design) és a fogyasztói szokások összefüggéseinek ismerete és elemzése.
- Divat (öltözködés, személyes tárgyak) fogalmának értelmezése és elemzése.
- Legalább két néprajzi tájegység ismerete a Kárpát-medencében.
- A környezet- és a műemlékvédelem vizuális kultúrában betöltött szerepének ismerete.

MOZGÓKÉPKULTÚRA ÉS MÉDIAISMERET

ALAPELVEK, CÉLOK

A Mozgóképkultúra és médiaismeret tanításának célja az alapvető médiaműveltség megszerzése, különös tekintettel a mozgóképi szövegértés fejlesztésére, a média társadalmi szerepének és működés módjának feltárására. Olyan képesség- és személyiségfejlesztő eszközrendszer, amely szükséges ahhoz, hogy a tanulók tájékozódni és választani tudjanak a hagyományos és az új médiumok teremtette nyilvánosságában, esélyt adva arra, hogy értő, kritikus, egyenrangú résztvevői lehessenek az új társadalmi színtereken zajló érintkezésnek. A médiademokrácia felelős állampolgárainak médiaműveltséggel (is) rendelkezniük kell.

A műveltségterület tartalmi elemei és fejlesztési céljai között egyaránt szerepelnek művészetpedagógiai, kommunikációs, társadalomismereti, illetve az anyanyelvi kultúrával kapcsolatos összetevők.

A kritikai médiatudatosság fejlesztésében – összhangban a gyermekvédelem, az érték-
elvű pedagógia és a médiaműveltség fejlesztésére vonatkozó európai uniós ajánlásokkal –
kitüntetett szerepet játszik:

- a közvetlen tapasztalat és a technikai reprodukciók virtuális világának megkülönböztetése;
- az értékhordozó audiovizuális művek, különösen az európai és a magyar filmművészet alkotásainak megismerése, a hazai audiovizuális kulturális örökség védelme;
- a kritikai képesség fejlesztése az egyes mediaszövegek és a médiarendszer egésze működésére, szabályozására vonatkozóan, a médiatartalmak tudatos megválasztása;
- a kereskedelmi kommunikációval, a reklámozással kapcsolatos megfontolt fogyasztói szerep kialakítása;
- az online kommunikációban való tudatos és kreatív részvétel;
- az adatbiztonsággal, jogtudatossággal, a függőség és egyéb veszélyek elkerülésével kapcsolatos ismeretek tudatosítása;
- a közösségi tartalmak előállításához kapcsolódó etikai szabályok elsajátítása, a felelősség, a tájékozottság fejlesztése.

E célok az életkori sajátosságok figyelembevételével, a tevékenység-központú, kreatív médiapedagógia eszközeivel érhetők el, élménygazdag helyzetekben, játékos, alkotó vagy a disputamódszerre épülő feladatokkal, művek és műsorok feldolgozásával, önálló és csoportosan végezhető kreatív gyakorlatokkal.

FEJLESZTÉSI FELADATOK

1. Olvasás és szövegértés, elemzés
2. Ismeretszerzés
3. Kommunikáció
4. Kritikai gondolkodás

1. Olvasás, szövegértés, elemzés

1–4. évfolyam	5–8. évfolyam	9–12. évfolyam
<p>Az olvasási készség és a szókincs fejlesztése médiaszövegekkel. Médiaszövegek felidézése. A médiatartalmak valóságstátusának megértése. Egyszerű helyszín- és idő-, illetve karakter- és konfliktusviszonylatok felismerése, megfigyelése. Az emberek viselkedésének megfigyelése a valóságban és a filmekben, televíziós műsorokban.</p>	<p>A média különféle funkcióinak felismerése. Mozgóképi szövegek felidézése, a mozgóképi memória működtetése. A médiaszövegek nyelvi természetének tudatosítása, az elbeszélés és jelentésalkotás elemi eszközeinek felismerése:</p> <ul style="list-style-type: none"> – az emberek viselkedésének megfigyelése a valóságban és a filmekben, illetve a televíziós műsorokban, azonosságok, eltérések; – adott szöveg fikciós vagy dokumentum jellegének megfigyelése, felismerése; – összetettebb tér- és idő, illetve karakter- és konfliktusviszonylatok felismerése. 	<p>A szerzői nézőpont, a szemléleti és műfaji keretek, a műsortípusok felismerése, az ezeket szolgáló audiovizuális kifejezési eszközök azonosítása. Az elbeszélés szerzői és műfaji lehetőségeinek tanulmányozása klasszikus és kortárs filmalkotások példáján. Intertextualitás felismerése. Azonos események eltérő médiareprezentációinak összevetése.</p>
	<p>Mozgóképi szövegekörnyezetben megfigyelt emberi kommunikáció értelmezése, kifejtése élőszóban és írásban. Sztereotípiák és konvenciók azonosítása a mozgóképi szövegekörnyezetben. Mozgóképi szövegekörnyezetben megfigyelt egyszerűbb (teret és időt formáló) képkapcsolatok, kép- és hangkapcsolatok értelmezése élőszóban és írásban.</p>	<p>A filmelbeszélés eszközrendszere. Mozgóképi szövegekörnyezetben megfigyelt asszociatív-intellektuális képkapcsolatok, státuszjátékok értelmezése élőszóban és írásban. Nem lineáris szövegformák elemzése. Sztereotípiák és konvenciók azonosítása a mozgóképi szövegekörnyezetben. Azonos események eltérő médiareprezentációinak összevetése. Médiaszövegek értelmezése alapján feltevések, állítások megfogalmazása a szöveg keletkezésének háttéréről, a közlő (szerző, médiainstytució) szándékairól.</p>

2. Ismeretszerzés

1–4. évfolyam	5–8. évfolyam	9–12. évfolyam
<p>A médiumok jelenlétének és befolyásának tudatosítása a mindennapi környezetben. Ismerkedés a médiaszövegek előállítását jellemző sajátos tevékenységformákkal. Az audiovizuális szövegek, műsorok előállításával, nyelvi jellemzőivel, közvetítésével, befogadással.</p>	<p>A médiaeszközök használatának alapszintű elsajátítása. A kommunikáció és a nyilvánosság története legfontosabb mozzanatainak megismerése. A mediatisztált nyilvánosságot jellemző fontosabb tények megismerése. A média működésével kapcsolatos</p>	<p>A tömegkommunikációt és a mediatisztált nyilvánosságot jellemző tények, modellek megismerése. Az audiovizuális szövegek, műsorok előállítását, nyelvi jellemzőit, közvetítését és értelmezését leíró fontosabb fogalmak és alapvető összefüggések elsajátítása. Információforrások szűrése szem-</p>

1–4. évfolyam	5–8. évfolyam	9–12. évfolyam
sával és értelmezésével kapcsolatos tapasztalatok megbeszélése. A biztonságos internethasználattal kapcsolatos ismeretek szerzése.	tények, anyagok gyűjtése kereső-program használatával. A biztonságos internethasználat szempontjainak tudatosítása.	pontjainak elsajátítása, gyakorlása.

3. Kommunikáció

1–4. évfolyam	5–8. évfolyam	9–12. évfolyam
A közvetlen kommunikáció jelzéseinek, illetve a közvetett kommunikáció eszközeinek megfigyelése, tudatosítása. Elemi mozgóképi szövegalkotó kódok felismerése, alkalmazása: mozgóképolvasás/írás. Egyszerű (időben és térben egybefüggő) cselekmények képsorozatokkal történő megjelenítése, tagolása. Egyszerű animáció (pl.: tárgyanimáció) felhasználása a saját történetek elmesélésében. Ismerkedés a hálózati kommunikációval.	A mozgókép jelrendszere, kifejező eszközei életkornak megfelelő szintű felismerése és alkalmazása audiovizuális szövegek olvasása és létrehozása során. Átélt, elképzelt vagy hallott egyszerűbb események mozgóképi megjelenítésének megtervezése, esetleg kivitelezése az életkornak megfelelő szinten (például storyboard, animáció, interjú). Ismerkedés az animáció eszközeivel. Részvétel a hálózati kommunikációban.	Sajátos mozgóképi szövegalkotó kódok felismerése és alkalmazása (mozgóképirás/olvasás). Összetettebb (időben és térben elkülönülő) cselekmények megjelenítése, tagolása. Átélt, elképzelt, hallott esemény mozgóképi vagy más médiaszöveggel történő megjelenítésének megtervezése, kivitelezése egyszerű eszközökkel. Részvétel a lokális nyilvánosságban az etikus magatartási normák figyelembevételével, a magán-szféra védelmének, az információs önrendelkezés jogának és a közönség érdekeinek megjelenítésére vonatkozó szempontok tudatosításával. Az e-szolgáltatások (pl.: e-kereskedelem, e-bankolás, e-igazgatás) igénybevétele a szerzői és személyiségi jogi normák ismeretében.

4. Kritikai gondolkodás

1–4. évfolyam	5–8. évfolyam	9–12. évfolyam
A saját médiafogyasztási szokások tanulmányozása, erre alapozott játék, mű- és műsorválasztás. Az életkori sajátosságoknak és az elvárható tájékozottságnak megfelelő beszélgetés a média használatával kapcsolatos megfigyelések alapján a média szerepéről, működésmódjáról, különösen: <ul style="list-style-type: none"> – a reklámok szerepéről, használatáról; – a mediális információforrások hitelességéről. 	A közönség médiafogyasztási szokásainak kritikus megfigyelésére alapozott tudatos mű- és műsorválasztás. A lényeg kiemelése írott, látott és hallott szövegekből. Az életkori sajátosságoknak és az elvárható tájékozottságnak megfelelő vita a média használatával kapcsolatos megfigyelések alapján a média társadalmi szerepéről, működésmódjáról, különösen: <ul style="list-style-type: none"> – a médiahasználattal kapcsolatos függőségekről; – a normaszegések (pl.: nyílt vagy kódolt rasszizmus, mé- 	A médiaszöveg befogadásának tanulmányozása. A lényeg kiemelése írott, látott és hallott szövegekből, tartalmi kivonat és headline készítése. Médiáról, médiajelenségekről szóló publicisztika, vitaműsor, internetes elemzés értelmezése, megvitatása. Önálló kérdések megfogalmazása a tárgyalt témával kapcsolatban. Az életkori sajátosságoknak és az elvárható tájékozottságnak megfelelő érvkészlettel és példákkal alátámasztott vita a média társadalmi szerepéről, működésmódjáról, különösen:

1–4. évfolyam	5–8. évfolyam	9–12. évfolyam
	<p>diaerőszak, testkép normák) megjelenéséről;</p> <ul style="list-style-type: none"> – a médiafinanszírozással összefüggő kérdésekről; – a médiatechnológiai folyamatokról, konvergenciáról; – a saját tartalmak közzétételéről, a személyes adatok védelméről. <p>Önálló kérdések megfogalmazása a tárgyalt témával kapcsolatban, érvek gyűjtése a feltevések mellett és ellen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – a médiahasználattal kapcsolatos függőségekről; – a normaszegések (pl.: nyílt vagy kódolt rasszizmus, szegénység, öncélú szexualitás) reprezentációjáról; – a médiabefolyásolásról, manipulációról, az üzleti és politikai hatalom és a média viszonyáról; – a médiatechnológiai folyamatokról, konvergenciáról; – a saját tartalmak közzétételéről, az erkölcsi és jogi normák alkalmazásáról; – a médiára vonatkozó szabályozás elveinek és gyakorlatának problémáiról. <p>Önálló esettanulmány készítése a médiahasználat és -hatás tárgykörében. Érvek gyűjtése a feltevések mellett és ellen. Ellenérvek gyűjtése a tárgyhoz tartozó, mások által meghatározott, különböző álláspontok cáfolatára.</p> <p>A művekben, műsorokban megjelenő konfliktusok, viselkedési módok és megoldások tudatos kritikai elemzésén, illetve a valóságismereten alapuló szövegalkotási gyakorlatok.</p> <p>A korosztály sajátosságainak megfelelő, rövid, árnyalt és pontos fogalmazásra törekvő médiaszövegek létrehozásának előkészítése és azok kivitelezése.</p>

KÖZMŰVELTSÉGI TARTALMAK

1–4. évfolyam

1. A média kifejező eszközei

- Az egyes médiumok (nyomtatott sajtó, film, televízió, rádió, hálózati kommunikáció) néhány jellemzője. Műfajok, szövegtípusok. Kapcsolatteremtés a hagyományos és az új médiában.
- A megjelenítés verbális és vizuális lehetőségei. A tér-időszervezés elemi eszközeinek felismerése, a verbális és a vizuális nyelv összehasonlítására és használatuk tudatosítására. Egyszerű történetek átfordítása különböző médiumokra a rajz, az írás és a szerepjáték eszközeivel. Kapcsolatteremtés, véleménynyilvánítás, önkifejezés az online kommunikációban.
- A kép- és hangrögzítő eszközök használatának elemi technikái. Egyszerű képsorozat, hanganyag tervezése, kivitelezése, meseszerkesztés.

2. A média társadalmi szerepe, használata

- Valóság, képzelet, fikció. A médiavalóság mint konstruált világ. Közvetlen és közvetített tapasztalat.
- Tájékozódás a világhálón. Online közösségek, a kialakult szokások értelme. A médiahasználattal kapcsolatos kockázatok, problémák tudatosítása. A biztonságos internethasználat segítése.
- Ismerkedés mediaszövegekkel: a korosztálynak szóló alkotásokkal – különös tekintettel a mesére és az animációra –, filmekkel, fotókkal, hangzóanyagokkal, újságokkal, filmes plakátokkal, gyermekbarát weblapokkal, televíziós műsorokkal, reklámokkal. Szövegtípusok és rendeltetésük megkülönböztetése, az elemi hatásmechanizmusok tudatosítása, kreatív feldolgozása.

3. Megfigyelt jelenségek, főbb összefüggések

- A médiaeszközök és szövegek tömeges jelenléte átalakítja környezetünket.
- Tájékozódásunkat, választásainkat segítik a médiumok, azonban kritikátlan használatuk kártékony befolyást gyakorolhat a személyiség fejlődésére.
- A médiumokhoz való hozzáférés korlátozott.
- A mediaszövegek mindig konstruáltak.
- A médiából nyert információk hitelessége nem magától értetődő.
- A filmekben észlelt idő és tér nem azonos a leképezett események idejével és terével.

5–8. évfolyam

1. A média kifejező eszközei

- A figyelemirányítás, a hangulatteremtés és az ábrázolás legfontosabb eszközei, ezek hatásmechanizmusa művek példáján és játékos gyakorlatokon keresztül. A történet felépítése. A tér-időszervezés néhány jellegzetes eszköze.
- Verbális tartalmak képi vagy audiovizuális adaptációja; a kifejező eszközök tudatosítása a mediaszöveg értelmének megváltoztatásával járó beavatkozásokkal.

- Az újság tartalmi és formai jellemzése, a nyomtatott és az online felületek összehasonlítása. Sajtóműfajok.
- Ismerkedés a korosztálynak kínált művekkel, műsorokkal; szerkezetük, kifejezés-módjuk elemzése, összehasonlítása. Hagyományos és új médiaműfajok.
- A valós és virtuális tér különbségének tudatosítása. Önreprezentáció megtervezése. Anyaggyűjtés, audiovizuális szöveg létrehozása online források alapján. A hitelesség kérdése.

2. A média társadalmi szerepe, használata

- A kommunikáció történetének alapfordulatai: írás, nyomtatás, távközlés és képrögzítés, internet és hálózati kommunikáció.
- A médiatartalom létrehozásának szereplői, a médiaszöveg megalkotásának célja, az alkotói szándék, célcsoportok.
- Médiahasználati szokások: a média közönsége és az interaktivitás lehetőségei. Az internetes és mobilkommunikáció főbb jellemzői, a társadalmi részvétel lehetőségei. A hálózati kommunikáció hatása az életmódra.
- Társadalmi csoportok, közéleti események ábrázolása, megjelenítése a médiában (sztereotípiák, reprezentáció, tematizáció).
- A médiában megjelenő erőszak, a jelenség értelmezése és hatásának tudatosítása.
- Médiaetika: alkotók és felhasználók felelőssége az írott és elektronikus médiában. Egyének és közösségek jogai.
- Biztonságos internethasználat.

3. Megfigyelt jelenségek, főbb összefüggések

- A kommunikáció történetének meghatározó fordulópontjai az írásbeliség, a sokszorosítás, a fotografikus képrögzítés és a digitális jelkezelés.
- A tömegkommunikációban az érintkezés hagyományosan egyirányú, ez azonban módosul a technika fejlődésével és a médiahasználati szokások változásával.
- A tömegkommunikáció közönsége egyszerre kerül vásárlói és árucikk szerepbe.
- A médiahasználat általánossá válásával gyakran elmosódnak a határok a magán- és a közélet között.
- A média működés módja a sorozatszerű szövegszerveződésnek kedvez, ez nagymértékben meghatározza a szövegek formáját, elbeszélésmódját.
- A médiában közölt tartalmak egyidejűleg többféle célt szolgálhatnak, ezek felismerése az üzenet értelmezésének része: megörökítés, tájékoztatás, a vélemények befolyásolása, jövedelemszerzés, szórakoztatás, gyönyörködtetés, önkifejezés.
- A médiaüzenetek értelmezése egyaránt függ a gyártótól (a média intézményrendszerétől), a szövegtől, a befogadótól és a médiakörnyezettől, amelyben a szöveg nyilvánosságra kerül.
- A népszerű vagy tömegkultúra és a szerzői vagy elitkultúra jellemzőit gyakran szembeállító, a másik kulturális beszédmódot kirekesztő módon fogalmazzák meg.

9–12. évfolyam

1. A média kifejező eszközei

- A figyelemirányítás, a hangulatteremtés és az értelmezés legfontosabb eszközei (nézőpont, távolság, fényviszonyok, mozgás, szerepjáték, montázs), ezek hatásmechanizmusa művek példáján és gyakorlatokon keresztül.
- Nem lineáris és összetett cselekményű szövegformák felismerése, tagolása, értelmezése, létrehozása.
- Az új médiák tartalmi: hipertext, remixelt elemek. A mindennapi kommunikáció formái (chat, SMS, fórum) és nyelvi sajátosságai. Identitások megjelenítése virtuális térben. Az internetes szövegépítkezés sajátosságainak megismerése, blogok, közösségi oldalak stb. elemzése és készítése.
- Valóságábrázolás és hitelesség a médiaszövegekben.
- Ismerkedés művekkel, műsorokkal (műfajfilmek, szerzői filmek, televíziós műsorok, videojátékok és internetes tartalmak) elemzése, archetípusok vizsgálata, a hatásmechanizmusuk megértése, személyes értelmező vélemény megfogalmazása.
- Médiaszövegekről szóló írások, kritikák, elemzések, tanulmányok.

2. A média társadalmi szerepe, használata

- A nyilvánosság átalakulása, a hálózati kommunikáció. A média közösség-szervező funkciói.
- Tömegtájékoztatás és demokrácia: a nyilvános beszéd szabadsága és felelőssége; média és hatalom; a hír értéke. Tartalomszabályozás, cenzúra, médiatörvény. Erkölcsi normák, médiaetika.
- A médiaipar működése, a reklám hatásmechanizmusa, nézettség-növelő stratégiák, infotainment.
- Kultúra és tömegkultúra.
- Jelenségek a médiában: az erőszak (okok, hatások, kezelésük); sztárok és szenzációk; a nemi szerepek reprezentációja; virtuális valóság. Társadalmi csoportok, közéleti események ábrázolása, megjelenítése a médiában (sztereotípiák, reprezentáció, tematizáció).
- A közösségek és az egyén az információs társadalomban. Az online életforma hatása a személyiség fejlődésére és a társas kapcsolatokra, a tanulásra, a munkavégzésre és a szabadidő eltöltésére.

3. Megfigyelt jelenségek, főbb összefüggések

- A média elsősorban nem az egyes műsorokon keresztül gyakorol hatást a befogadók tömegére, hanem a műsorfolyamban napról napra visszatérő kulturális mintázatokkal.
- A műalkotások a megjelenített események személyes azonosuláson alapuló, szabad értelmezésére ösztönöznek, a műsorok és az internetes tartalmak többsége egyszerűsíti a befogadást, és beszűkíti az értelmezési lehetőségeket.
- A média nemcsak a kommunikáció módját változtatta meg, hanem magát a társadalmat is: a kommunikáció tereit, intézményeit, a partnerek viszonyát egymáshoz, életmódjukat, időbeosztásukat, tudásukat és értékrendjüket.
- A kereskedelmi célú műsorgyártást többnyire a szórakoztatás, a néző vágyainak a kielégítése, az örömevvelre építő fogyasztás határozza meg.

- A hálózati kommunikáció túlzott használata gátolhatja a tényleges jelenléten, kölcsönösségen és felelős részvételen alapuló élő kapcsolatokat.
- A fotografikus technikával rögzített kép referencialitása a digitális korban erősen csökken.
- A fikciós műfajokban az erőszak ábrázolása, az emberi méltóságot sértő helyzetek és megnyilatkozások megítélése összetett kérdés, a szövegösszefüggések értelmezését kívánja meg.
- Az egyes médiaszövegek nehezen minősíthetők szabatos jogi kategóriákkal, ám a globális távközlési hálózatokon közvetített tartalmak közvéleményt formáló hatása és a hálózati kommunikáció szabályozási problémái különös felelősséget rónak a résztvevőkre.
- Valószerűnek azt tekintjük, ami megfelel az elfogadott ábrázolási konvencióknak.
- A filmekben a befogadó a szerző által megjelenített cselekményvilág eseményeiből maga konstruálja a történetet, ezzel szemben a televíziós műsorokban a média értelmezési kereteket ad a fogyasztónak a történetjavaslatok értelmezésére.
- Stílusirányzatok: dokumentarizmus, német expresszionizmus, francia avantgárd, szovjet avantgárd, olasz neorealizmus, francia új hullám, cseh új hullám, német új film, budapesti iskola.